

AIMO NUMMI

HULLUKAALI

VANHIMPIA TUNNETTUJA LÄÄKEKASVEJA

ILMESTYY JA HÄVIÄÄ TAAS

Kaksivuotinen hullukaali, *Hyoscyamus niger*, ei ole kovin yleinen arkeofyytti. Se saattaa ilmestyä paikalle, jossa maata on kaiveltu, esimerkiksi kaivauksissa, ja häviää myöhemmin taas ehkä moneksi vuodeksi. Hullukaalin siemenet säilyvät maassa hyvin kauan ja alkavat itää valossa.

Hullukaali on helposti tunnistettavissa. Se on yli puoli metriä korkea, tanakka kasvi, jonka lehdet ovat suuret, nahkeat. Kellervät, sinipunajuovaiset ja nielusta sinipunaiset kukat ovat tiheässä, toispuolisessa latvakukinnossa. Siemenkodat ovat hammaslaitaisen, pullean verhiön suojaamat. Hullukaalin siemenet ovat pieniä, pyöreähköjä, pinnaltaan karheita.

PITKÄT PERINTEET LÄÄKE- JA MYRKKYKASVINA

Hullukaali oli jo antiikin maailman tuntema myrkkukasvi, jota käytettiin myös lääkkeenä. Se oli myös eräs tunnetuimpia hallusinaatiokasveja ja kerrotaan että Delfoin papit antiikin Kreikassa ripottivat sen siemeniä tuleen, josta he sitten ennustivat tulevia

hullukaalin aiheuttaman hallusinaation vaikutuksessa. Kasvin katsottiin aikanaan liittyvän myös ylluonnolliseen maailmaan ja noituuteen.

Hullukaali on kuitenkin ollut myös huumaavana lääkeaineena esimerkiksi kirurgisissa toimenpiteissä. Suomessakin

sen vaikutus on ollut tunnettu kipua lievittäväenä hammassäryssä. Kasvia poltettaessa syntynyttä käryä on imaistu suuhun. Tästäkö lienee tullut hullukaalin länsisuomalainen, kansanomainen nimi "hammaspuu".

Hullukaalin *hyoscyamiini* ja *scopolamiini* ovat erittäin myrkyllisiä. Rohdoksena on käytetty lehtiä ja siemeniä. Lääkkeissä pitoisuudet ovat luonnollisesti olleet hyvin pieniä.

VANHAN KULTTUURI- YMPÄRISTÖN KASVI

Suomeen hullukaali on tullut ihmisen mukana ainakin jo viikinkiajalla¹. Keskiajalla se oli tunnettu lääkekasvina ja vielä viime vuosisadoilla hullukaalivalmisteet ovat kuuluneet apteekkitavaroihin. Se on yleisin Lounais-Suomen vanhojen pappiloiden, kirkkojen ja kylien alueilla. Kuusiston linnan tutkimuksien makrofossiileissa hullukaalin siemenet olivat eräs yleisimmistä siemenistä. Nykyinen tehokas nurmikkojen hoito vanhoilla pihoiilla ja kirkkomailla on uhkaavasti heikentämässä sen esiintymistä.

Lähteitä:

- *Kuusiston linna, tutkimuksia 1985-93.* Museovirasto
- Terttu Lempiäinen: *Kuusiston linnan kasvijäännätutkimukset.* Museovirasto
- Onni Silkkilä, Aarre Koskinen: *Lounais-Suomen kulttuurikasvistoa*
- Nils Hewe: *Välsignade växter*

¹ Lempiäinen 1991-93